

betű alatt található fel. Sok zavarra adnak okot továbbá a klasszikus latinság írói is, kik közül pl. *Persius* egyszer *Flaccus*, másszor *Persius* alatt szerepel stb. De talán leginkább az M) és az A) jelzetű szakok felállítása hívja ki a kritikát, amaz »díszművek« czímen néhány drágább földabroszt s jubileumi albumot foglalva magába, egyik-másik antiquarius jegyzékében szereplő kitéfelt óhajt meghonosítani a tudományos könyvtáran terminológiájában; emez a »régí kéziratok és ősnymtatványok« czímen, nemcsak IV. Kelemen pápa beszédeinek egy XIV. sz. végéről való kézírata s 7 db latin incunabulum rövid leírását tartalmazza, hanem egyúttal 4 db régi magyar nyomtatvány czímét is közli (kettő magyar nyelvű) — az 1584—1707 időközből, jelétül annak, hogy a szerző előtt nem áll elég világosan az ősnymtatvány és régi magyar nyomtatvány fogalma közti különbség.

Azt hiszem, e tévedések nagy része el lett volna kerülhető, ha a szerző munkáját több gonddal és kevesebb sietséggel végzi; ha a czédula-katalogus minden tekintetben azonos a nyomtatott jegyzékkel, úgy igen téved *Strausz*, midőn azt hiszi, hogy utódai számára csupán az újabb szerzeménynek feldolgozása maradt.

—ly—

Champion Pierre: *Les plus anciens monuments de la typographie Parisienne. Préfaces typographiques des livres sortis des presses de la Sorbonne (1470—1472). Recueil de fac-similés.* Paris, 1904. Honoré Champion 4-r. 21 l., 86 tábla. Ára 50 frank.

Hála több mint kétszáz év kritikai munkásságának, melyet *Chevillier* András, a Sorbonne egykori könyvtárnoka indított meg 1694-ben megjelent s korához képest igen érdemes dolgozatával,¹ a párisi könyvnyomtatás kezdete teljes történeti világitásban áll előttünk.

Erre vonatkozó ismereteinket *Champion* jelen munkája újabb adatokkal nem igen gazdagította, de azért vállalkozását örömmel fogják üdvözölni mindazok, a kik egy-egy történeti eseményt a közvetlen adatokból szeretnek maguknak rekonstruálni. *Champion* ugyanis kitünő hasonmásokban közli az első párisi sajtótermékek előljáró beszédeiből, ajánló leveleiből mindazokat, melyek a könyvnyomtatás s a vele kapcsolatos humanista mozgalmak történetére némi fényt derítenek s így nemcsak az irott okmányokkal egyenértékű, egykorú tudósítások birtokába juttatja az olvasót, hanem egyszemmind a párisi könyvnyomtatás bölcsőkori emlékeinek gazdag sorát is könnyen hozzáférhetővé teszi. Összesen 86 oldal hasonmását kapjuk e kötetben. Az első négy tábla a

¹ L'Origine de l'Imprimerie de Paris, Dissertation historique et critique, divisée en quatre parties etc. 4-r.

legrégibb párisi nyomtatványnak, az év nélküli, de valószínűleg 1470-ben készült, *Gasparini Epistolae*-nek előljáró beszédét és *explicit*-jét közli, melyben *Fichet* Vilmos a lelkes humanista, *Heynlin* Jánost, mint a könyvnyomdászatnak meghonosítóját Párisban üdvözli s azon reményének ad kifejezést, hogy az új találmány Franciaországban föllendíti az elhanyagolt klasszikus tudományokat. A többi tábla jó részt *Fichet* egyéb bevezető, illetve ajánló leveleit mutatja be, melyek részben saját Rhetorikájához, részben Gasparinus »Orthographia«-jához, Bessarionus beszédeihez, Cicero műveire, stb. készültek.

Igen érdekes továbbá a Rodericus zamorai érsek *Speculum humani Vitae* cz. munkája élén álló három levél, melyek elsejében a párisi nyomdászok Robert d'Estouteville városi főbírónak hálálkodnak, a velük, idegenekkel való jó bánásmódot; a másodikban ugyanezek II. János Bourbon herczegnek megköszönik érdeklődését, melylyel Párisban jártakor műhelyüket megtekinteni kegyeskedett, míg a harmadikban XI. Lajost üdvözlik alattvalói hódolattal s felajánlják neki szolgálataikat.

A tipografiai emlékeket a sorbonnei priorok eredeti kéziratosságyezékének két lapnyi hasonmása zárja be, mely a *Fichet*-re és *Heynlin*-re vonatkozó adatokat tartalmazza.

Az okmányokat szerző rövid, de mindenképen kellőleg tájékoztató bevezetésekkel látta el, melyekben a közölt adatok kulturtörténeti értékét igyekezett kidomborítani. —Sp.—

Köblös Zoltán: *Halotti beszédek az Erdélyi Országos Múzeum és a kolozsvári református kollegium könyvtárában.* (Különlenyomat a »Genealogiai Füzetek« 1904. és 1905. évi folyamából.) Kolozsvár, 1905. Gámán János örököse. 8-r. 104 l.

Köblös Zoltán tetszetősen kiállított füzetével első sorban a családtörténeti irodalom művelőinek akart szolgálatot tenni, midőn az Erdélyi Országos Múzeum s a kolozsvári ev. ref. kollegium könyvtárainak gazdag hallottasbeszéd gyűjteményét ismertette. Az Erdélyi Múzeum halotti beszédeinek törzsét gr. *Kemény József* 36 vaskos kötetre terjedő gyűjteménye alkotja, melynek rövid, csakis a vezetéknevekre szorítkozó lajstromát *Jakab Elek* már 1881-ben közölte folyóiratunk hasábjain. E szükszavú jegyzék azonban, minthogy a *Kemény*-féle kolligatumok a közel jövőben szét-szedetnek, rövid idő multán teljesen használhatatlanná válik s főleg ez a körülmény ösztönözte *Köblöst* dolgozata megírására. Az egyes beszédek bibliografiai leírására ő sem törekedett, a mi, tekintve az ilyenmő kiadványok hosszú és czikornyás czimeit, valóban aránytalanul megnövelte volna műve terjedelmét. Csupán az elparentáltak s az írók nevének, továbbá a beszéd nyelvének, alakjának, s a mennyiben nem kézirat, megjelenési helye és éve megjelöl-